

Br. 14

EUROKAZ

ČASOPIS O EVROPSKOJ
INTEGRACIJI CRNE GORE

me4.eu
eu4.me
ja za evropu, evropa za mene

Co-funded by
the European Union

Ministarstvo
evropskih
poslova

EUROKAZ

Časopis o evropskoj integraciji Crne Gore

BROJ: 14

IZDAVAČ:

Ministarstvo evropskih poslova

UREĐIVAČKI TIM:

Direkcija za informisanje javnosti o pregovaračkom procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji

Ministarstvo evropskih poslova

Bulevar revolucije 15, Podgorica

E-mail: nada.vojvodic@mep.gov.me

Web: www.mep.gov.me

www.eu.me

GRAFIČKI DIZAJN:

Denis Čupić

SADRŽAJ

AKTUELNO

- 4–5 Ministarka Gorčević: Ovo će biti godina najvećih uspjeha Crne Gore na evropskom putu
- 5 Ambasadorica Popa: Crna Gora i EU radile zajedno kako bi se postigao istorijski trenutak
- 6–8 Ambasador Mađarske Neđeši: Članstvo Crne Gore u EU će dokazati realnost proširenja
- 9–10 Desničari ohrabreni, ali proširenje se ne dovodi u pitanje

EU U CRNOJ GORI

- 11–14 Bošković: Plan rasta za Zapadni Balkan - važan instrument za sprovođenje ključnih reformi na evropskom putu i ubrzanje ekonomskog rasta
- 15–17 Kroz EU4Health do kvalitetnije zdravstvene usluge u Crnoj Gori
- 17–18 Rudović: Mediji moraju spremno dočekati članstvo Crne Gore u EU
- 19–21 Nikšić – kandidat za titulu evropske prijestonice kulture u 2030. godini
- 21–23 DUE MARI: Digitalnim alatima do putnika koji tragaju za autentičnim iskustvima
- 24–26 Evropa se okreće biciklu kao rješenju za mnoge društvene probleme
- 27–29 Završen "Evropski đir": Crna Gora istinski njeguje evropske vrijednosti
- 29–36 FOTOKOLAŽ

OVO ĆE BITI GODINA NAJVEĆIH USPJEHA CRNE GORE NA EVROPSKOM PUTU

Autorka: Maida Gorčević, ministarka evropskih poslova

Crna Gora je u prvoj polovini 2024. godine gotovo u cjelosti usmjerila društveno-politički fokus na evropske integracije. Prilikom, koja nam je pružena na početku mandata ove vlade, nijesmo propustili i okolnosti na unutrašnjem i vanjskom planu podredili smo isporučivanju rezultata. Intenziviranu komunikaciju sa čelnicima evropskih institucija koristili smo da prenesemo poruke čvrste odlučnosti da ćemo u dogovorenom roku ispuniti zacrtano.

Najveći dosadašnji izazov na integracionom putu bilo je ispunjavanje privremenih mjerila za poglavlja 23 i 24 (IBAR), ne samo zbog izazovnosti preduzimanja neophodnih koraka za njihovo ispunjavanje, već iz razloga što su svi preostali procesi stavljeni na čekanje dok se ta prepreka ne prevaziđe. Upravo zato, od početka mandata ove vlade svjedočili smo marljivosti i predanosti Vlade i Skupštine da se sve obaveze neophodne za dobijanje pozitivnog IBAR-a završe u rekordnom roku. Izrada zakonskih rješenja, konsultacije sa Evropskom i Venecijanskom komisijom, konstruktivne javne rasprave, efikasna reakcija Skupštine i jednoglasnost usvajanja je proces koji je u svega šest mjeseci smjestio Crnu Goru u fokus politike proširenja Evropske unije i obnovio naš imidž lidera u integracijama. Nedavno dobijanje pozitivnog IBAR-a bila je prekretnica u našim evropskim stremljenjima i nedvosmislen signal Evropske unije da ako budemo dorasli očekivanjima evropske agende, priznanje za rad neće izostati.

Posvećenost koja nas je vodila do uspjeha, neće iščeznuti ni u periodu pred nama kada ćemo morati obuhvatiti najširi krug društvenih činilaca kako bismo jedinstveno dali pečat završnoj fazi evropeizacije crnogorskog društva. Tu posljednju rundu već smo

otpočeli i MEP je ušao u finalizaciju dinamičkog plana za zatvaranje preostalih poglavlja. Na ovaj način utemeljeno ćemo pretendovati da u 2026. godini isporučimo sve neophodno za ovaj proces. Prvi važan cilj kojem stremimo, nakon IBAR-a je zatvaranje nikada većeg broja poglavlja, što ćemo ostvariti već do kraja godine na narednoj međuvladinoj konferenciji u okviru mađarskog predsjedavanja Savjetom EU. Time ćemo zaključiti ovu godinu kao najuspješniju za evropski put Crne Gore do sada i postaviti čvrste temelje za punopravno članstvo najkasnije u naredne četiri godine.

Da bismo kao društvo uspješno prošli proces konsolidacije u funkcionalnu demokratiju vrijednu evropskog prefiksa, cijenim da je kao preduslov važno da građani razumiju kratkoročne i dugoročne benefite prilagođavanja evropskoj pravnoj tekovini, ali i da osjete korisnost članstva već kroz pristupni proces. Jasno je da je takav stav i evropskih partnera, koji afirmativan odnos prema integraciji država Jugoistočne Evrope u EU demonstriraju kroz različite fondove poput Instrumenta za reformu i rast Zapadnog Balkana. Plan rasta kojim se pospješuje konvergencija sa EU životnim standardom, za Crnu Goru je obezbijedio 383 miliona eura kojim će se finansirati inicijative iz reformske agende čiji je potencijal za društvenu transformaciju, posebno u dijelu razvoja ljudskog kapitala, neprocjenjiv. Uz to, bespovratnih 100 miliona eura namjenjenih za izgradnju druge dionice autoputa Princeza Ksenija služiće kao podsticaj za ravnomjeran ekonomski razvoj i stvaranje novog investicionog momentuma. Povoljnost naše pozicije u percepciji evropskih zalaganja za proširenjem dodatno

Maida Gorčević

potvrđuje i nedavno dobijenih šest grantova za zaštitu životne sredine i energetiku ukupne vrijednosti 75 miliona eura koje je EU odobrila za Crnu Goru u okviru Zapadnobalkanskog investicionog okvira (WBIF).

Sada kada smo učvrstili odnos sa evropskim partnerima, obnovili ulogu predvodnika u proširenju, postigli zavidan stepen jedinstva oko rada na evropskoj agendi, te pokazali da imamo jasnu viziju i orijentir od kojeg ne odstupamo, možemo biti optimistični da će, ako evropska integracija bude zavisila od objektivnih zasluga, Crna Gora izvjesno biti naredna članica Unije do 2028. godine.

CRNA GORA I EU RADILE ZAJEDNO KAKO BI SE POSTIGAO ISTORIJSKI TRENUTAK

*Autorka: Oana Kristina Popa, ambasadorica
Delegacije EU u Crnoj Gori*

Zašto je IBAR važan? IBAR je važan iz različitih razloga. Mnogi su već rečeni, tako da ih neću ponavljati, ali broj jedan, IBAR je izuzetno važan, zato što bez IBAR-a zemlja kandidat, prema Novoj metodologiji pristupanja, ne može da ide dalje.

Ako želite, razmislite o tome kao o video igrici. Ne možete da pređete na sljedeći stepen ili na sljedeći nivo dok ne završite prethodni! Dakle, IBAR je neophodan, ali ne i dovoljan. IBAR definitivno nije kraj! Zapravo, to je novi početak, ali on otvara put beskonačnim mogućnostima kako bi se ubrao proces pridruživanja i približilo pridruživanje Crne Gore.

Ali vjerovatno najvažnija stvar u vezi sa IBAR-om, o kojoj se nije dovoljno pričalo, i zato želim da je pomenem ovdje, jeste da je IBAR prvi! Prvi je za Crnu Goru, ali je takođe i prvi za Evropsku komisiju. Ovo nikada ranije nije urađeno! Zato što je, s jedne strane, uvedena nova uslovljenost, nove metodologije, ali istovremeno, Crna Gora je prva zemlja kandidat koja prolazi kroz ovaj proces.

Dakle, postizanje IBAR-a je bio fenomenalan, nevjerovatan timski rad, na svim nivoima, vertikalno i horizontalno, na tehničkom nivou, na političkom nivou, na diplomatskom nivou, gdje su crnogorska strana, Delegacija EU, sve crnogorske institucije, pregovarački tim, i u Briselu, naše izvanredne kolege iz DGNEAR-a, a zatim dalje u Savjetu, i u COREPER-u, ambasadori EU, a sada i ministri u Savjetu, svi su radili zajedno u do sada nezabilježnom pokazivanju jedinstva, kako bi se postigao ovaj istorijski trenutak za Crnu Goru.

AMBASADOR MAĐARSKE JOZEF NEDEŠI ZA "EUROKAZ"

ČLANSTVO CRNE GORE U EU ĆE DOKAZATI REALNOST PROŠIRENJA

Autor: Marko VEŠOVIĆ, RTCG

Napredak Crne Gore šalje poruku cijelom regionu da se, uz prave reforme, zemlje kandidati mogu približiti članstvu u EU. Nadamo se da će primjer Crne Gore inspirirati reformske napore i u drugim zemljama Zapadnog Balkana, kazao je u intervjuu za "Eurokaz" ambasador Mađarske u Crnoj Gori Jozef Nedješi. On je povodom mađarskog predsjedavanja EU saopštio da Budimpešta visoko cijeni to što je Crna Gora potpuno reformisala svoj zakonodavni okvir u posljednjih deset godina.

Proširenje EU na zapadni Balkan će vjerovatno biti visoko na dnevnom redu predsjedavanja Vaše zemlje EU. U tom kontekstu, kako vidite situaciju u Crnoj Gori, posebno nakon pozitivne ocjene IBAR-a?

Pitanje pristupanja zemalja Zapadnog Balkana EU je zaista visoki prioritet za mađarsko predsjedavanje. Lično, proces proširenja smatramo najuspješnijom politikom Evropske unije, koja u velikoj mjeri doprinosi bezbjednosti i ekonomskom razvoju EU. Predsjedništvo će povesti naprijed proces proširenja EU u skladu sa novom metodologijom, na osnovu izvještaja Komisije i prema pristupu zasnovanom na zaslugama, imajući u vidu kapacitet Unije da apsorbuje nove članice. Mađarsko predsjedništvo će nastojati da ostvari suštinski napredak sa zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Kredibilna politika proširenja je geostrateško ulaganje u mir, stabilnost, bezbjednost i prosperitet u Evropi. Želimo da stavimo poseban akcenat na redovan politički dijalog sa tim zemljama, podržavajući ih u ispunjavanju kriterijuma iz Kopenhagena.

EU ima fundamentalni interes za stabilnost Zapadnog Balkana i Predsjedništvo će stoga podržati produblјivanje konkretnih projekata saradnje sa Zapadnim Balkanom, posebno u cilju unapređenja regionalne saradnje i stabilnosti. Mađarsko predsjedavanje će nastojati da tokom svog mandata održi samit EU-Zapadni Balkan u regionu i planira da organizuje međuvladine konferencije sa zemljama kandidatima koje su spremne. Cilj je da se osigura da EU ostane ekonomski i politički partner broj jedan u regionu, čime se sprečava dalji napredak trećih zemalja i njihov sve veći uticaj. U vitalnom je interesu EU da ima stabilan i pouzdan region kao partnera u svom neposrednom susjedstvu i da postane dio EU u doglednoj budućnosti.

Budimpešta visoko cijeni to što je Crna Gora potpuno reformisala svoj zakonodavni okvir u posljednjih deset godina, usvojivši više od 150 zakona i srodnih akata. Pored toga, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao i zaštita ljudskih prava, stalno se unapređuju.

U slučaju Crne Gore, sva pregovaračka poglavlja otvorena su od ljeta 2020. godine, od kojih su do sada zatvorena samo tri. Prema novoj metodologiji proširenja, nijedna dalja poglavlja nijesu mogla biti zatvorena sve dok Crna Gora ne ispuni privremene standarde za poglavlja o vladavini prava (23 i 24). Međutim, odluka Međuvladine konferencije (IGC) od 26. juna 2024. godine, koja je potvrdila da su privremena mjerila ispunjena i postavila konačna mjerila za poglavlja 23 i 24, otvorila je mogućnost za zatvaranje daljih pregovaračkih poglavlja tokom mađarskog predsjedavanja Savjetom. Sa crnogorske strane, cilj je da tokom našeg predsjedavanja zatvorimo oko sedam pregovaračkih poglavlja, čemu će naša država dati svu svoju podršku u narednih šest mjeseci.

Uspjeh procesa pristupanja zahtijeva održavanje nacionalnog konsenzusa o ključnim pitanjima, uvažavajući da je napredak u ovoj oblasti u nacionalnom interesu i da ne bi trebalo da bude ugrožen političkom nestabilnošću. Samo uz punu političku usklađenost crnogorsko rukovodstvo će moći uspješno da ispuni kriterijume za pristupanje i dobije političku podršku država članica EU za evropske integracije zemlje.

Napredak Crne Gore šalje poruku cijelom regionu da se, uz prave reforme, zemlje kandidati mogu približiti

članstvu u EU. Nadamo se da će primjer Crne Gore inspirirati reformske napore i u drugim zemljama Zapadnog Balkana.

Kako ocjenjujete napredak Crne Gore na evropskom putu i na šta moramo da se fokusiramo tokom mađarskog predsjedavanja?

Crna Gora je dostigla važnu fazu na IGC 26. juna, ali njen proces pristupanja nije ušao u završnu fazu. Prevaziđeni su samo politički preduslovi kao formalne prepreke za završetak i zatvaranje istovremeno ili uzastopno tematskih poglavlja što pokazuje vidljiv napredak pristupanja EU u slučaju Crne Gore. Integracija u EU zahtijeva u mnogim oblastima teške i složene institucionalne, zakonske i političke promjene i prilagođavanje. Za sada je potrebno izvršiti mnoga od tih pravnih i političkih prilagođavanja u brojnim tehničkim poglavljima u pripremama za ulazak Crne Gore u EU.

Mađarska namjerava da pruži sve vrste političke i stručne dodatne pomoći i savjeta koje može ponuditi država koja predsjedava Savjetom EU na platformi već stabilne i dosljedne mađarske podrške pristupanju Crne Gore EU. Ipak, samo Crna Gora može i treba

da ispuni ciljeve i zahtjeve svakog pregovaračkog poglavlja. Čim oni budu postignuti i Evropska komisija odobri njihovo ispunjenje, Mađarska će djelovati i dostaviti te rezultate svim državama članicama EU kako bi bez odlaganja zatvorila završena pregovaračka poglavlja. Mađarska očekuje da se, na osnovu realnog, ali ambicioznog rasporeda i u bliskoj saradnji sa Crnom Gorom, to može postići u pogledu što većeg broja pregovaračkih poglavlja u drugom dijelu ove godine. Smatrali bismo zaista značajnim i opipljivim rezultatom mađarskog predsjedavanja EU ako bi Crna Gora bila u stanju da napravi istinski napredak ka članstvu u EU zatvaranjem drugih pregovaračkih poglavlja. Svako zatvoreno poglavlje signaliziraće važan napredak i skratiti još uvijek dugu listu teških zadataka koje Crna Gora treba da obavi prije pristupanja EU.

Iz vaše perspektive, kakav će biti dalji evropski put regiona, posebno Crne Gore, u svjetlu svih aktuelnih dešavanja u EU i očekivanja koja EU ima od zemalja regiona?

Za završetak svojih priprema za ulazak u Evropsku uniju, Crna Gora mora ispuniti uslove postavljene u pregovaračkim poglavljima. Oni predstavljaju formalne i tehničke preduslove članstva u EU. Njihovo efektivno ispunjavanje i implementacija se, prirodno, može postići postepeno tokom dužeg vremenskog perioda prije i nakon pristupanja Crne Gore Uniji. Vremenski okvir i konkretni uslovi biće definisani u završnoj fazi Ugovora o pristupanju Crne Gore EU. Ti detalji i okolnosti ostaju predmet sporazuma kojim se zatvara čitav proces između Crne Gore i EU.

Politički i institucionalni uslovi pristupanja Crne Gore EU unutar Unije biće određeni rezultatima tekućih debata i razmatranja između država članica i institucija EU. Odlučno, razumijevanje i percepcija ciljeva, racionalnosti i efekata proširenja EU su se sveobuhvatno transformisali u posljednje dvije godine. Shodno tome, politički stavovi i spremnost da se prihvati proširenje EU su se duboko promijenili. EU je politička unija 27 država u kojoj se nacionalni stavovi država članica mogu suštinski promijeniti kao rezultat promjena u vladama nakon demokratskih izbora. Nadajmo se da mogućnost promjena u političkom sastavu evropskih vlada neće uticati na

Foto: Ambasador Nedešić

sadašnji konsenzus ─ potvrđujući već dugi niz godina koherentan mađarski stav o strateškoj važnosti i neophodnosti proširenja EU.

Poželjan uspjeh Crne Gore ne samo da će pokazati priznanje njenih nastojanja i transformacije, već bi mogao ponuditi motivaciju i model za sve druge kandidate za EU ili potencijalne kandidate na Zapadnom Balkanu. Članstvo Crne Gore u EU će dokazati realnost proširenja EU, kao i kraj skepticizma i odugovlačenja tako karakterističnog za neke članice EU već duže vrijeme. Primjer Crne Gore treba da bude inspiracija, a praksa uspostavljena tokom procesa njenog pristupanja može pružiti direktno primjenjivo korisno iskustvo za druge zemlje u regionu.

Očekujete li da će EU nastaviti da snažno podržava reforme u oblasti vladavine prava u Crnoj Gori?

Vladavina prava je osnovni princip funkcionisanja Evropske unije (EU), a njegovo poštovanje je ključni princip za svaku državu koja želi da se integriše u EU, uključujući i Crnu Goru. Vladavina prava je neophodna za demokratiju. Održavanje demokratskih vrijednosti jedan je od najvažnijih uslova za članstvo u EU, a vladavina prava je jedan od kamena temeljaca ovih vrijednosti. Crna Gora mora pokazati svoju posvećenost sprovođenju zakonskih i pravosudnih reformi koje jačaju vladavinu prava. Ovo uključuje osiguranje nezavisnog pravosuđa, efikasnog pravnog okvira i nepristrasnog sprovođenja zakona. EU će pažljivo pratiti napredak u ovim oblastima kao dio procesa pridruživanja. Održavanje vladavine prava je od suštinskog značaja za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, koji su veliki izazovi u Crnoj Gori i mnogim drugim zemljama koje teže da se pridruže EU.

Poštovanje ljudskih prava je još jedan fundamentalni aspekt vladavine prava. Crna Gora mora obezbijediti zaštitu ljudskih prava za sve svoje građane, uključujući i manjine, i uskladiti svoje zakonodavstvo sa standardima EU u tom pogledu. Ovo uključuje pitanja kao što su sloboda izražavanja, nezavisnost medija i prava manjina.

Snažan pravni okvir i poštovanje vladavine prava su od suštinskog značaja za privlačenje stranih investicija i promovisanje ekonomske stabilnosti. Investitori

traže predvidljivost i pravnu sigurnost, koja se može obezbijediti samo u okruženju u kome se dosledno primjenjuje vladavina prava.

Održavanje vladavine prava povećava povjerenje javnosti u državne institucije i promoviše dobro upravljanje. Promoviše transparentnost, odgovornost i vladu zasnovanu na pravilima, koji su od suštinskog značaja za efikasno funkcionisanje demokratije i za izgradnju povjerenja između države i građana.

U tom kontekstu, nije iznenađujuće da je napredak u rješavanju pitanja vladavine prava ključni faktor u pristupnim pregovorima Crne Gore sa EU. EU će pažljivo pratiti usklađenost Crne Gore sa standardima vladavine prava i pružiti pomoć i smjernice za podršku reformama u ovoj oblasti.

Sve u svemu, rješavanje pitanja vladavine prava nije važno samo za integraciju Crne Gore u EU, već je i prioritet za ukupni demokratski razvoj, ekonomiju i socijalnu koheziju zemlje. U svjetlu navedenog, jasno je da će Evropska unija nastaviti da daje visok prioritet pitanjima vladavine prava u Crnoj Gori nakon pozitivnog IBAR-a, posebno u pogledu dalje reforme pravosudnog sistema, slobode medija, stanja antikoruptionske politike ili efikasnosti borbe protiv organizovanog kriminala.

Vaša ocjena bilateralnih odnosa Mađarske i Crne Gore?

Odnosi Mađarske sa Crnom Gorom, srećom, nijesu opterećeni otvorenim pitanjima. Snažno prisustvo mađarskog kapitala u zemlji i činjenica da smo dosljedno podržavali i podržavamo evroatlantske i evrointegracijske aspiracije Crne Gore ključni su elementi naših bilateralnih odnosa. Specifične oblasti saradnje bile su privreda, evropske integracije, zaštita manjina i ljudskih prava, bezbjednosna politika i kulturna i obrazovna saradnja. Mađarske investicije u Crnoj Gori uključuju CKB u vlasništvu OTP-a, ONE u vlasništvu 4iG i Hunguest Hotels Montenegro u vlasništvu Hunguest Hotels.

U okviru bilateralne stručne pomoći između naših zemalja, od 1. jula 2016. godine, dr Istvan Lakato je stručnjak za ljudska prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, dok od februara 2019. godine dr Čaba Tore radi kao savjetnik za integraciju u bivšoj Kancelariji za evropske integracije, odnosno u sadašnjem Ministarstvu evropskih poslova, za podršku pristupanju Crne Gore EU.

ŠTA REZULTATI IZBORA ZA EVROPSKI PARLAMENT ZNAČE ZA PRILIKE NA BALKANU

DESNIČARI OHRABRENI, ALI PROŠIRENJE SE NE DOVODI U PITANJE

Autorka: Jovana ĐURIŠIĆ, Pobjeda

PODGORICA – Desne stranke na Balkanu, osjećaju se ohrabreno rezultatima izbora za Evropski parlament, na kojima su osvojili veći broj glasova nego na prošlim izborima, ali politička dinamika u regionu nije ista kao ona u EU, pa se ne može očekivati da se situacija iz Evrope preslika na Balkan. To je za Eurokaz kazao urednik portala "European Westen Balkan" istraživač Centra savremene politike Aleksandar Ivković.

Ne nedavno održanim izborima za evropski parlament, najveći broj mandata, osvojila je konzervativna Evropska narodna stranka (EPP), dok su partije krajnje desnice osvojile značajno više poslaničkih mjesta nego što su imale.

Rezultati izbora za 720 novih poslanika u Evropskom parlamentu, pokazuju da su partije okupljene u dvije desničarske grupe – Evropski konzervativci i reformisti i Identitet i demokratija – uvećali svoj broj poslanika sa ukupno 118 u starom sazivu Evropskog parlamenta na ukupno 131 u novom, dakle za 13 poslanika.

Foto: Aleksandar Ivković

Uspjeh desnog bloka je, međutim, nešto veći ako se uzme u obzir da su neke od najvećih desnih stranka u Evropi, poput Alternative za Nemačku, trenutno van poslaničkih grupa, te njihov broj poslanika nije uračunat u ovih 131.

Najveći gubitnici izbora su francuski predsjednik Emanuel Makron i njemački kancelar Olaf Šolc. Makronova partija Preporod osvojila je 15 odsto glasova, u odnosu na 32 odsto koliko je dobila stranka Nacionalno okupljanje Marin Le Pen, što je francuskog šefa države navelo da raspiše prijevremene parlamentarne izbore. U Njemačkoj je, uprkos brojnim skandalima, uključujući prikrivanje nacizma, Alternativa za Njemačku (AfD) osvojila veći procenat nacionalnih glasova (16 odsto) nego bilo koja od tri stranke koje čine Šolcovu koaliciju. On se zbog toga suočava s pozivima da, kao Makron, raspiše izbore.

Ivković međutim smatra, da teme koje se problematizuju u EU još nisu stifle na Balkan, pa se rezultati izbora neće direktno odraziti na prilike u našem regionu.

-Desne stranke na Balkanu se vjerovatno osećaju ohrabreno rezultatima izbora za Evropski parlament. Međutim, to je prije svega jer vjeruju da su ovi izbori najava da će u nekim od bitnih država EU - poput Francuske i Njemačke - doći do promjene vlasti, i da će nove vlasti biti u većoj saglasnosti oko spoljne politike i geopolitike sa "našim" desničarima. To se, ipak, još uvek nije dogodilo i moraćemo da sačekamo da vidimo da li su ta očekivanja opravdana – rekao je Ivković za naš magazine.

Vjeruje da je glas za desnicu, na izborima za EP, tamo gdje je ona zabilježila dobre rezultate, bio prije svega glas za opoziciju i glas protiv nacionalnih elita.

-Na Balkanu su mnoge desne partije u vlasti, odnosno one već čine vladajuće elite, tako da politička dinamika nije skroz ista i ne može se očekivati da se situacija iz Evrope "preslika" na Balkan. Osim toga, neke teme koje se problematizuju u Evropskoj uniji - migracije, ekološki standardi i slično - još uvijek nisu stigle na Balkan, pa ni tu ne možemo povlačiti direktnu paralelu. Tačno je, doduše, da trenutna situacija u Evropi pogoduje rastu populizma svugdje, pa i na Balkanu, i to bi trebalo da bude zvono za uzbunu za anti-populističke stranke – ocijenio je naš sagovornik.

Kada je pitanju politika proširenja i bojazan da bi, zbog rasta desnih stranaka, ona ponovo mogla biti stavljena po strani, Ivković vjeruje da je, uprkos tome, što je u prethodnom sazivu ona bila nisko na listi prioriteta kada je Komisija krenula sa radom 2019, nakon rata u Ukrajini 2022. postala mnogo značajnija.

-Osim otvaranja pregovora sa Ukrajinom i Moldavijom, vidjeli smo i neke pomake na Balkanu, koji su sigurno djelimično motivisani novom geopolitičkom situacijom. Evropska unija je prošle godine otvorila ozbiljniju raspravu o unutrašnjim reformama koje moraju da se sprovedu pred primanje novih članica, što je isto dobar znak za države kandidate. A Evropski savjet koji se sastao krajem juna pozvao je Evropsku komisiju da do 2025. napravi pregled oblasti u kojima će biti potrebne ove reforme i pripremu za proširenje stavio je među strateške prioritete od 2024. do 2029. Prema tome, s obzirom da će ovo biti Komisija kontinuiteta, to se može tumačiti kao dobra vijest za zagovornike proširenja, jer oni žele da se ovi procesi nastave – naveo je Ivković.

A ubrzo nakon izbora, podijeljene su i ključne funkcije u EU. Tako će novi trio fantastiko činiti dosadašnja predsjednica EK, Ursula fon der Lajen ali i dva nova lica – Antonio Košta, bivši portugalski premijer koji će pokrivati funkciju predsjednika Evropskog savjeta i bivša estonska premijerka Kaja Kalas, koja će zamijeniti

Josepa Borelja na mjestu šefice evropske diplomatija. Njihova imenovanja, pokazuju da uprkos znažnoj desnici, ključne uloge igraju "evropski" nastrojani političari, čija politička stanovišta počivaju na onome što je srž EU – jedinstvo, savezništvo, ali i velika podrška Ukrajini i proširenju.

Ivković smatra da upravo novi sastav Komisije i Parlamenta mogu da naprave ozbiljne pomake ka proširenju u narednih pet godina, za šta, kako kaže, trenutno postoji politička volja.

-Ipak, ona je prije svega proizvod nužnosti - ruskog napada na Ukrajinu - a ne nekog entuzijazma ka širenju Evropske unije. Zbog toga je teško prognozirati šta će se tačno desiti jer to zavisi od mnogo faktora, između ostalog i kako će se završiti rat u Ukrajini i ko će biti na vlasti u najvažnijim državama članicama EU do kraja ove decenije. Mislim da širenje bloka do 2030. (prije nego 2028) trenutno jeste realno, barem za Crnu Goru, ali da volja za time unutar Evropske unije počiva na nesigurnim osnovama, tako da se stvari još uvijek mogu promijeniti – navodi Ivković.

Zbog toga je, zaključuje, teško praviti prognoze, ali može se konstatovati da države kandidati treba da iskoriste ovaj momentum oko proširenja koji trenutno postoji kako bi sprovele reforme, od kojih će građani imati koristi bez obzira na to kada će doći do članstva.

Foto: Evropski parlament, Strazbur

PLAN RASTA ZA ZAPADNI BALKAN: VAŽAN INSTRUMENT ZA SPROVOĐENJE KLJUČNIH REFORMI NA EVROPSKOM PUTU I UBRZANJE EKONOMSKOG RASTA

Autorka: Bojana BOŠKOVIĆ, državna sekretarka u Ministarstvu finansija i pregovaračica za klaster III- Konkurentnost i inkluzivni rast

Nova inicijativa Evropske unije, Plan rasta za Zapadni Balkan prvi put je najavljena od strane predsjednice Evropske komisije Ursule von der Lajen 31. maja 2023., tokom GLOBSEC 2023 Bratislava foruma, a zvanično je usvojena 8. novembra 2023. u sklopu Paketa proširenja za 2023. godinu.

Cilj inicijative je da se u kratkom i srednjem roku iskoristi ekonomski potencijal regiona i obezbijedi prostor za povećanu unutar-regionalnu ekonomsku saradnju i trgovinu.

Plan se zasniva na četiri stuba, koja imaju za cilj:

1. Jačanje ekonomske integracije s jedinstvenim tržištem Evropske unije (usklađivanje s pravilima jedinstvenog tržišta EU);
2. Podsticanje ekonomske integracije u okviru Zapadnog Balkana kroz Zajedničko regionalno tržište, koje će se bazirati na pravilima i standardima EU;
3. Ubrzavanje fundamentalnih reformi;
4. Povećanje finansijske pomoći za podršku reformama putem Instrumenta za reforme i rast za Zapadni Balkan, vrijednog 6 milijardi eura bespovratne i kreditne pomoći, a na osnovu ispunjenja fundamentalnih reformi iz prethodnog stuba.

Kako bi bili dostignuti ambiciozni ciljevi definisani ovim stubovima plana, usvojena je i odgovarajuća regulativa, kojom je predviđen novi Instrument EU za reforme i rast.

Vrijednost predmetnog Instrumenta EU za reforme i rast za cijeli Zapadni Balkan je 6 milijardi eura za period 2024 - 2027. godina. Regulativom je definisano da paket finansijske podrške obuhvata kombinaciju 2 milijarde eura bespovratnih sredstava EU i 4 milijarde eura kreditnih sredstava pod povoljnim uslovima.

Prema propisanoj metodologiji, za Crnu Goru je određen iznos od oko 383 miliona eura, u kombinaciji od oko 255 miliona eura kredita pod povoljnim uslovima i 128 miliona eura bespovratnih sredstava EU.

*Slika 1:
Finansijski okvir
za Crnu Goru*

Od ukupnog iznosa podrške planirano je da polovina, odnosno oko 190 miliona eura bude dodijeljeno u vidu direktne budžetske podrške, dok će druga polovina sredstava biti dodijeljena za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO). Shodno najavama Evropske komisije, planirano je da se od ukupnog iznosa 7% sredstava dodijeli na početku sprovođenja Plana rasta, a ostatak u šest polugodišnjih tranši podrške, u zavisnosti od stepena realizacije planiranih reformi.

Reformska agenda

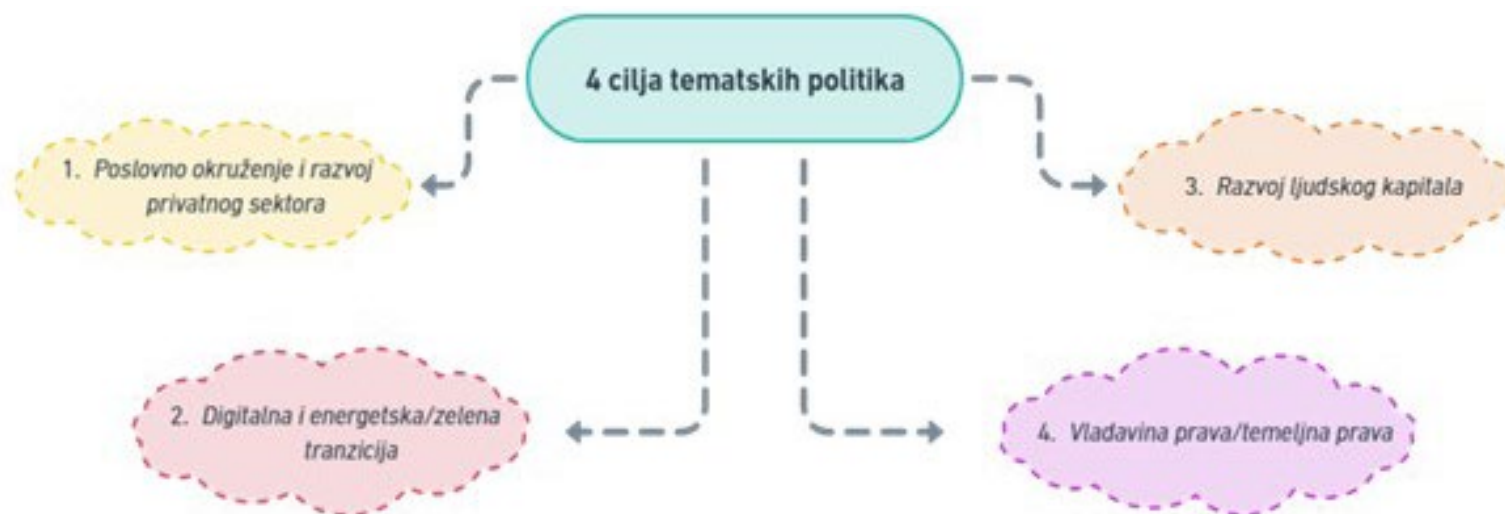
Kako bi ispunile uslov za dodjelu sredstava u okviru trećeg stuba Plana rasta, od Crne Gore i ostalih korisnica podrške u regionu se očekuje da usaglas

svoje planove reformi sa EU, odnosno da pripreme i usvoje dokument pod nazivom Reformska agenda za Instrument EU za reforme i rast. Ovaj dokument treba da sadrži listu reformskih mjera sa detaljnim aktivnostima i indikatorima.

Cilj Reformske agende je da se iskoriste podsticaji Evropske unije koji su dostupni kroz Instrument za reformu i rast za Zapadni Balkan, radi sprovođenja ključnih reformi u oblastima od strateškog značaja za ubrzanje ekonomskog rasta.

U ovom kontekstu Vlada Crne Gore je zajedno sa EK identifikovala oblasti od strateškog značaja, koje treba da budu obuhvaćene Reformskom agendom, kroz odgovarajuće refomske mjere i to: (1) poslovno okruženje i razvoj privatnog sektora, (2) digitalna i energetska/zelena tranzicija, (3) razvoj ljudskog kapitala i (4) vladavina prava/temelja prava.

Slika 2:
Prioritetne oblasti

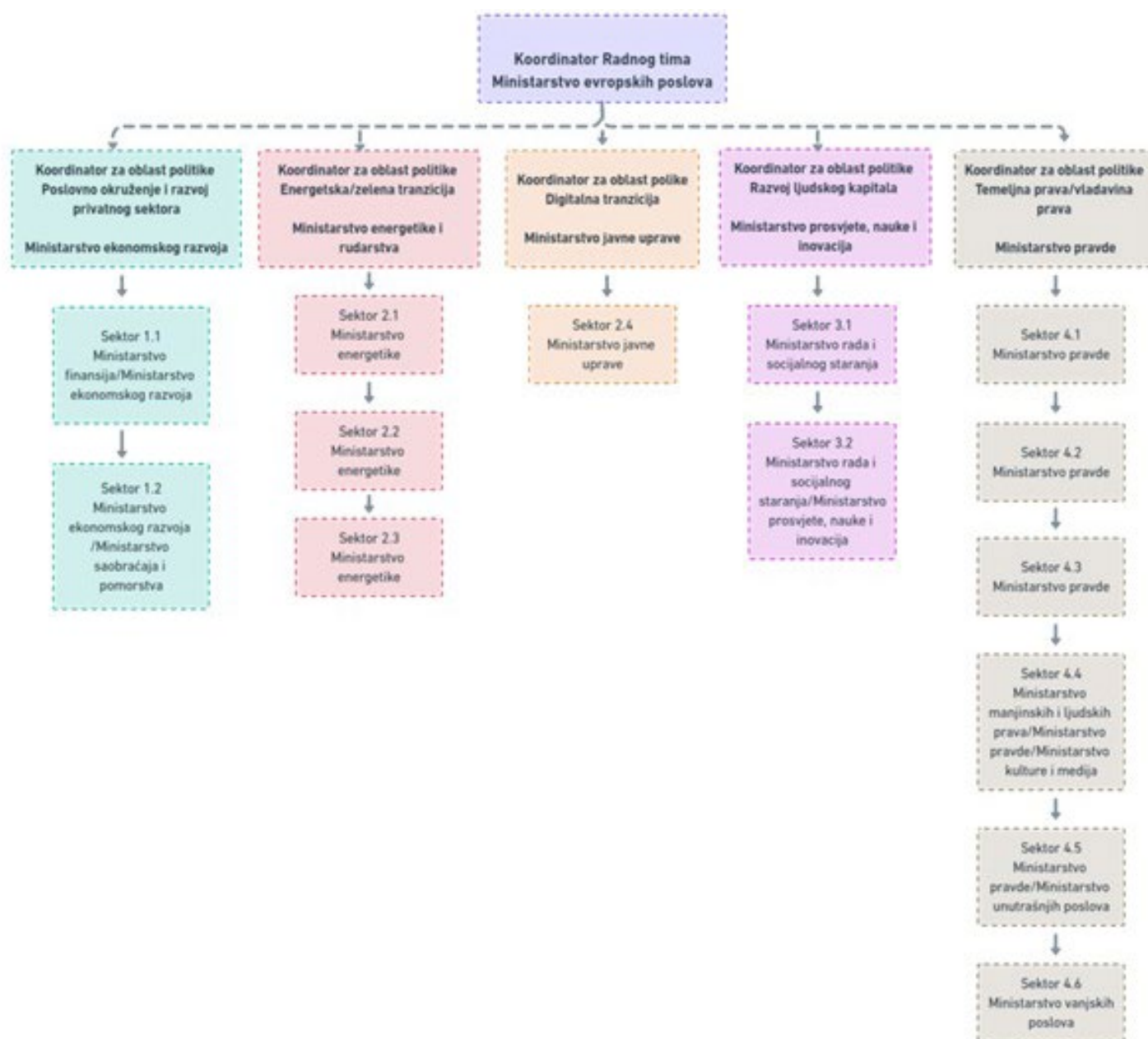

Nakon inicijalnih konsultacija sa službama Evropske komisije, Vlada je na sjednicama održanim 05. i 07. decembra 2023. godine usvojila prvi, a zatim drugi nacrt koji je sadržao pregled reformish mjera, koji su dostavljeni Evropskoj komisiji.

U prvom nacrtu reformske agende data je lista reformi iz oblasti poslovnog okruženja i razvoja privatnog sektora, digitalne i energetske/zelene tranzicije i razvoja ljudskog kapitala, dok je drugim nacrtom

proširena lista reformi obuhvatajući i reforme u oblasti vladavine prava (demokratija, pravosuđe, borba protiv korupcije, temeljna prava i sloboda medija, borba protiv organizovanog kriminala, vizna politika).

U cilju efikasnijeg i svrsishodnijeg rada na pripremi Reformske agende krajem januara 2024. godine formiran je Radni tim za pripremu Reformske Agende za Instrument EU za reformu i rast, čijim radom koordinira Ministarstvo evropskih poslova.

Slika 3:
Radni tim za pripremu Reformske
Agende za Instrument EU za reformu i rast

U skladu sa postavljenim rokovima i definisanim obrascima od strane Evropske komisije, navedeni Radni tim je u nekoliko koraka definisanih metodologijom EU dostavljao unaprijedene radne verzije predloga osnovnih reformskih mjera i koraka za njihovo sprovođenje Evropskoj komisiji. Predlog dokumenta je na tehničkom nivou usaglašen 19. juna 2024. godine, nakon čega je pripremljen za razmatranje od strane Vlade.

Shodno metodološkom pristupu EU, prvi korak ka sačinjavanju punog formata Reformske agende je usaglašavanje predloga osnovnih reformskih mjera i koraka za njihovo sprovođenje. Ovako usaglašene reformske mjere služe kao osnova za pripremu dokumenta u punom formatu, shodno obrascu koji je dostavila Evropska komisija, a koji sadrži i narativni dio koji se odnosi na detaljan opis stanja i planove za svaku od reformskih mjera, kao i opis stanja u oblastima politika i oblastima koje su definisane kao opšti preduslovi za dodjelu sredstava EU.

Finalni Predlog osnovnih reformskih mjera i koraka za Reformsku agendu za Instrument EU za reforme i rast sadrži 32 indikativne prioritete reformske mjere u okviru četiri oblasti politika, 14 podoblasti politika (sektora) i korake definisane kao neophodne za ispunjavanje reformi. Definisani koraci ujedno sadrže i pokazatelje uspjeha (indikatore), koji će biti osnov za praćenje napretka u sprovođenju reformskih mjera i procjenu EU o ispunjenosti uslova za dodjelu sredstava.

U ovom trenutku traje usaglašavanje dokumenta sa sugestijama Evropske komisije.

Zašto je važna Reformska agenda?

Važno je napomenuti da je sa osmišljavanjem Reformske agende kao dokumenta koji će sadržati pregled reformi koje država treba da ispuni, Evropska komisija korigovala i metodologiju Programa ekonomskih reformi (PER), koga zemlje rade u procesu dijaloga o ekonomskom upravljanju. Tako poglavlje o strukturnim reformama više neće biti dio PER-a, nego se ovaj segment reformi sada nalazi u Refomskoj agenda, a PER ostaje samo makro – fiskalni dokument.

Refomska agenda sadrži set reformi koje su i u dosadašnjem toku procesa pregovora prepoznate kao važne u cilju dostizanja mjerila i kriterijuma potrebnih za članstvo. U ovom novom formatu se pokušava dati dodatan impuls njihovoj implementaciji, tim prije što je i finansijska podrška uslovljena realizacijom aktivnosti predviđenih reformskim mjerama. Na ovakav način se nameće i dodatna odgovornost donosiocima odluka i administraciji da pokažu stvarni stepen posvećenosti i efikasnosti u vođenju refomskih procesa i njihovoj realizaciji.

Treba imati u vidu da je proces same pripreme dokumenta i poslije implementacije praćen sa dosta administracije i u tom smislu je zahtjevan za državne organe koji u njemu učestvuju.

Nakon formalnog usvajanja i podnošenja dokumenta Evropskoj komiiji, uslijediće i potpisivanje dva ugovora od kojih se jedan uređuje procese i procedure saradnje između dvije strane, a drugi se odnose na same uslove finansiranja.

Poslije toga, posebno važan segment će biti praćenje i izvještavanje o sprovedenim reformama, koji treba da rezultira polugodišnjom finansijskom podrškom.

VIŠESTRUKI BENEFITI ČLANSTVA U EU4HEALTH PROGRAM

KROZ EU4HEALTH DO KVALITETNIJE ZDRAVSTVENE USLUGE U CRNOJ GORI

Autorka: Bojana MILIĆEVIĆ, RTCG

Adekvatno korišćenje programa EU4Health dopriniće unapređenju, pristupačnosti i otpornosti zdravstvenog sistema, omogućiće resornom Ministarstvu i drugim relevantnim institucijama sistemski pristup unapređenju zdravlja i otklanjanju nedostataka, ocijenila je za Eurokaz V.D. generalna direktorice Direktorata za IPA i druge projekte i infrastrukturu u Ministarstva zdravlja, Amra Pepić. Ona je kazala da je Crna Gora već aplicirala na četiri poziva kroz ovaj program, sa fokusom na registar raka, digitalizaciju i telemedicinu, mentalno zdravlje, te unpređenje kapaciteta zaposlenih za učešće u ovom programu.

Crna Gora je u januaru pristupila programu EU4Health, koji je usmjeren na jačanje zdravstvenih sistema širom Evrope, a čiji budžet za period od 2021-2027 iznosi 5,3 milijarde eura. Koliko je to važno za Crnu Goru i šta to konkretno znači naš zdravstveni sistem?

Crna Gora je od januara 2024. godine, potpisnica sporazuma za program EU4Health (Evropa za zdravlje). Potpisivanje ovog sporazuma i adekvatno korišćenje programa svakako će doprinijeti unapređenju, pristupačnosti i otpornosti zdravstvenog sistema. Evropa za zdravlje konkretno mapira zdravlje kao specifičan sektor, te će se adekvatnim učešćem države Crne Gore odnosno Ministarstva zdravlja i drugih relevantnih institucija u zdravstvu sistemski pristupiti unapređenju zdravlja i otklanjanju nedostataka unutar nacionalnih zdravstvenih sistema koje je COVID-19 dodatno akcentirao, a koje su obuhvaćene drugim opštim ciljem programa. Jako bitna stavka za Crnu

Goru, i za brz odgovor na prijetnje u zdravstvu, je svakako digitalizacija zdravstvenog sistema koja je, u izazovima današnjeg svijeta naročito izražena nakon COVID-19 krize. Unapređenje kapaciteta osoblja i ulaganje u zaposlene svakako jeste jedan od primarnih pravaca djelovanja Ministarstva. Učešće u ovakvom programu dopriniće procesu daljih integracija Crne Gore u Evropsku uniju i dodatno će dinamizirati proces pristupanja. Treba napomenuti da je osim zemalja članica EU, pored Norveške, Islanda, Moldavije i Ukrajine, Crna Gora jedna od potpisnica kao zemlja kandidat za članstvo u EU, što je uspjeh.

Da li je Crna Gora sa nekim projektima već aplicirala za dobijanje sredstava u okviru EU4Health programa? Na šta se oni odnose i koliko su vrijedni?

Imajući u vidu da je prva godina učešća u ovom programu, Ministarstvo zdravlja je imenovalo relevantne predstavnike u odborima navedenog programa, kao i nacionalnu fokalnu tačku. Crna Gora, iskoristila je mogućnost i kao nadležni organ, aplicirala na četiri poziva kroz ovaj program, naročito nam je zanimljiv registar raka, digitalizacija i telemedicina, mentalno zdravlje kao i unpređenje kapaciteta zaposlenih za učešće u ovom programu. Organizovali

smo i info dan za relevantne institucije u zdravstvu gdje su nas predstavnici programa upoznali sa osnovama funkcionisanja programa, planiramo da i mi unutar naše države u idućem periodu organizujemo slične info dane. Naravno, u budućnosti će biti raspisani i kompetitivni pozivi, a ovaj program targetira i nevladin sektor kroz posebne pozive. Cjelokupna vrijednost programa je 5 milijardi eura i ovo su velika izdvajanja koja samim tim nude velike mogućnosti. Bitna su nam i partnerstva sa državama članicama Evropske unije naročito na polju razmjene znanja, vještina i iskustva.

Koliko je teško ispuniti uslove za dobijanje sredstava u okviru ovog programa s obzirom na to da obuhvata zemlje članice EU? Da li je Crna Gora tražila pomoć evropskih partnera u pogledu kreiranja projekata?

Kao što sam ranije napomenula, Ministarstvo zdravlja se prijavilo kroz direktne grantove kao nadležni organ, to znači da ćemo biti uključeni u onu oblast za koju smo prijavljeni, a te projekte uglavnom vode članice EU – koordinatori koji su iskusniji u ovim oblastima, te se na taj način sve zemlje okupljaju oko iste ideje i pripremaju projektnu aplikaciju sa indikatorima i rezultatima koji odgovaraju samoj politici zemlje, a naravno i ciljevima Evropske unije koji se za ovaj program naročito vezuju za: Evropsku strategiju za zdravlje 2020, Plan Evropske Komisije za borbu protiv raka, Strategiju za digitalno zdravlje, Strategiju za farmaceutsku industriju Evrope, itd.

Da li je planirano apliciranje za dobijanje sredstava za poboljšanje infrastrukture naših zdravstvenih ustanova?

Ministarstvo zdravlja je već početkom godine započelo pregovore sa evropskim bankama - EBRD, EIB i CEB. Cilj je da se ugovore iznosi od 85 miliona za kapitalne projekte i 20 miliona za nabavku opreme. Podaci o

opremi su nakon dostavljenih prioriteta od strane zdravstvenih ustanova dostavljeni bankama koje u ovom procesu razmatraju predloženo kreditiranje. Jako nam je bitno da kao jedan od rezultata za opremu, dobijemo i sveobuhvatnu analizu o stanju opreme u svim zdravstvenim ustanovama koja će nam dati pregled sadašnjeg stanja kao i definisati ciljeve djelovanja u budućnosti. Za infrastrukturne projekte, kao što znate raspisan je tender za projektovanje i izgradnju Opšte Bolnice u Pljevljima, a nadamo se da ćemo u idućem mjesecu raspisati i tender za izradu glavnog projekta za Dom zdravlja u City kvartu. Ne postoje manje bitni projekti, svi projekti u zdravstvu su bitni, ali korak po korak se trudimo da odgovorimo izazovima. Treba spomenuti da se kroz MEEP 2 sprovode projekti energetske efikasnosti u zdravstvenim ustanovama, do sad je njih devet adaptirano, a projekat i dalje traje. Sa EBRD bankom u završnoj smo fazi pregovaranja za projekte energetske efikasnosti u KCCG, OB Bijelo Polje i OB Cetinje. Sa adekvatnom infrastrukturom i opremljenosti objekata definitivno podižemo nivo zdravstvene zaštite.

Da li i koliko članstvo u programu EU4Health može podstaći napredak Crne Gore u cjelokupnom procesu pregovora za članstvo u Evropskoj uniji?

Crna Gora kao zemlja kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, ima pristup različitim programima i fondovima EU, uključujući i program EU4Health. Učešće u ovom programu pomaže Crnoj Gori da unaprijedi svoj zdravstveni sistem i poboljša zdravstvenu zaštitu za svoje građane, u skladu sa evropskim standardima. Može se izdvojiti nekoliko stavki u pogledu pozitivnih uticaja na evropske integracije za Crnu Goru a to su:

EU4health

unapređenje zdravstvenog sistema u pogledu pristupa finansijskim sredstvima za poboljšanje zdravstvene infrastrukture i digitalizaciju usluga, usklađivanje sa zakonodavstvom odnosno primjena EU standarda i pravila u zdravstvenom sektoru. Zatim, izgradnja kapaciteta u pogledu razmjene znanja i obuka zdravstvenih radnika, povećanje otpornosti na krize u vidu jačanja kapaciteta za reagovanje na zdravstvene krize poput pandemija, kao i poboljšanje zdravlja stanovništva realizacijom projekata prevencije bolesti i promocije zdravlja. Sve navedeno pomaže Crnoj Gori da unaprijedi svoj zdravstveni sistem, dostigne EU standarde i pokaže spremnost za članstvo u Uniji.

CRNA GORA ĆE U SVOJE ZAKONODAVSTVO IMPLEMENTIRATI EVROPSKI AKT O SLOBODI MEDIJA I DIGITAL SERVICES ACT

RUDOVIĆ: MEDIJI MORAJU SPREMNO DOČEKATI ČLANSTVO CRNE GORE U EU

Autor: Milan ŽUGIĆ, Agencija MINA

Foto: MINA

foto: Sajt EP (Printscreen)

Podgorica – Ministarstvo kulture i medija formiraće komisiju koja treba da pronade najbolji model kako da Akt o slobodi medija i Digital services act, koji su nedavno usvojeni u Evropskom parlamentu, inkorporira u crnogorski zakonodavni sistem, poručio je direktor Direktorata za medije u Ministarstvu kulture Neđeljko Rudović ističući da mediji moraju spremno dočekati članstvu Crne Gore u Evropsku uniju (EU)

Evropski parlament je 14. marta, sa 464 glasa za i 92 protiv usvojio Akt o slobodi medija čiji je cilj jačanje transparentnosti u tom sektoru i slobode novinara u njihovom radu. Aktom, koji je stupio na snagu 7. maja, uspostavljen je novi skup pravila za zaštitu pluralizma i nezavisnosti medija u EU. Uredba uključuje, između ostalog, mjere zaštite od političkog miješanja u uređivačke odluke i od nadzora. Fokus se stavlja na nezavisnost i stabilno finansiranje javnih medija, kao i na transparentnost medijskog vlasništva i raspodjele državnog oglašavanja.

Rudović je za novi broj Eurokaza ocijenio da je sloboda medija u Crnoj Gori poboljšana je, ali da treba stvoriti klimu u kojoj se ne tolerišu pritisci, prijetnje, omalovažavanje, a posebno ne napadi na novinare. Rudović je dodao da mediji u moraju biti nezavisni, a novinari zaštićeni od bilo kakvih uticaja i napada.

“Veoma je važno da Crna Gora posebno u oblasti zaštite medija ide u korak sa evropskim zakonodavstvom. Evropski akt o slobodi medija je značajan dokument kojim se na dodatni način jača nezavisnosti medija i zaštita novinara od svih uticaja i napada. Posebno je to važno za nas u Crnoj Gori gdje imamo neriješen slučaj ubistva glavnog i odgovornog urednika Dana Duška

Foto: Ministarstvo kulture I medija

Jovanovića. Osim toga izuzetno je bitno osigurati i nezavisno i stabilno finansiranje medija", ocijenio je Rudović.

On je podsjetio da Ministarstvo kulture preko Fond za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija finansira rad crnogorskih medija.

"Za prošlu godinu iz Fonda je za razvoj medija isplaćeno skoro 980 hiljada EUR. Od toga je komercijalnim i neprofitnim elektronskim medijima opredijeljeno 538,8 hiljada EUR dok je za finansiranje ukupno 54 projekta koje će realizovati dnevni i nedeljni štampani mediji i internetske publikacije kao i 3 za finansiranje različitih mehanizama samoregulacije Ministarstvo kulture i medija opredijelilo 440. hiljada EUR. Od sledeće godine Fond za medijski pluralizam povećan je sa 0,09% na 0,20% i dodate su nove teme od javnog interesa na osnovu kojih se mogu dodjeljivati sredstva iz Fonda", naveo je Rudović.

On je najavio da će Ministarstvo kulture formirati komisiju koja bi trebalo da pronađe najbolji model kako Evropski akt o slobodi medija inkorporirati u naš zakonodavni okvir.

"Za nas je to veoma važno i zato ćemo formirati Komisiju koja će sagledati sve okolnosti kako bi ovaj akt bio dio crnogorskog zakonodavstva da, ne samo formalno, nego i u praksi, crnogorski mediji budu spremni kada Crna Gora postane članica EU", poručio je Rudović.

Predsjednik Sindikata medija, Radomir Kračković, smatra da usvajanje Evropskog akta o slobodi medija predstavlja važan korak ka jačanju nezavisnosti, prvenstveno novinara ali i samih medija, pogotovo javnih, i sprečavanju nedozvoljenih uticaja na njihov rad.

"Ovaj dokument treba da obezbijedi istinsku slobodu novinarima u njihovom izvještavanju i da snažan impuls daljem razvoju istraživačkog novinarstva. Veoma je važno i sto će ovaj akt omogućiti jaču zaštitu novinarskih izvora a nadam se i fer uslove na medijskom tržištu. Sve su ovo razlozi zbog kojih bi i Crna Gora trebalo da sto prije inkorporira ovaj akt u svoje zakonodavstvo. Jacanje novinarske i urednicke nezavisnosti je ključno za veći stepen slobode medija u Crnoj Gori jer smo svjedoci da su brojni mediji pod određenim politickim uticajima", rekao je Kračković.

On je kazao da je zaštita novinara i njihovih izvora od špijuniranja takođe veoma važna ako se žele minimalni uslovi za normalan rad.

"Obezbeđivanje dugoročne finansijske nezavisnosti Javnog servisa je važno zbog same RTCG ali i zbog sprečavanja neloyalne konkurencije na štetu drugih medija. Maksimalno treba podržati i obezbeđivanje transparentnosti vlasništva nad medijima jer se onda dobija bolja slika o motivima određenih medija prilikom izvještavanja. Sve u svemu, novinarstvo se u cijelom svijetu pa i kod nas, suočava sa brojnim izazovima i ovakvi dokumenti treba da budu u potpunosti implementirani da bi se ti izazovi lakše savladali", poručio je Kračković.

Foto: Sindikat medija

NIKŠIĆ – KANDIDAT ZA TITULU EVROPSKE PRESTONICE KULTURE U 2030. GODINI

Autor: Mato ULJAREVIĆ, Koordinator inicijative Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture

Evropska prestonica kulture je najvažnija i najstarija inicijativa Evropske komisije u oblasti kulture, koju je još 1985. godine pokrenula grčka ministarka kulture Melina Merkuri. Na ovaj način osvjetljena je kulturna dimenzija EU kao jedan od nosilaca evropske ideje. Tokom godina, inicijativa je doživljavala preobražaje - u početku je predstavljala priznanje najvećim i najpoznatijim prestonicama kulture u Evropi, da bi poslednjih godina postala titula koja omogućava malim i manje poznatim gradovima da se profilisu na evropskom nivou i ostvare dugoročne benefite u oblasti kulture, turizma, ekonomije. Sve češće „nevidjivi“ gradovi, postindustrijski gradovi i gradovi na periferiji postaju centri kulturnih dešavanja u Evropi, zahvaljujući svojim specifičnim mogućnostima da referišu na važna evropska pitanja iz novog ugla, i da se kroz njihov umjetnički program obogati evropski kulturni mozaik.

Svake treće godine pravo na titulu EPK osim dva grada iz unaprijed selektovanih EU zemalja, dobija i jedan grad iz zemalja koje su kandidati i potencijalni kandidati za pristupanje EU. Inicijativa je privukla veliku pažnju u regionu pa je tako već nekoliko gradova učestvovalo u ovom takmčenju, a dva su već ponijela titulu – Novi Sad za 2022. godinu, kada je i Herceg Novi bio kandidat, i Skoplje za 2028. godinu, u trci u kojoj je i Budva bila kandidat. Ove godine je osim dva grada iz EU, Tartu-a i Bad Išl-a, nosilac titule i norveški grad Bodo – prvi grad EPK sjeverno od arktičkog kruga. Titulu dobijaju gradovi bez obzira na veličinu, broj stanovnika i geografsku poziciju. Presudna je ideja samog grada za kvalitetan i strateški planiran umjetnički program, sa jasnom evropskom dimenzijom, koji će istovremeno ostvariti dugoročne benefite za grad i okolnu oblast, kao što su povećanje međunarodnog značaja, dugoročni kulturni

Foto: Mato Uljarević

razvoj, porast kulturne produkcije, turističkih posjeta i slično.

Ideja da Nikšić postane kandidat za titulu EPK nije nova. Nikšić nosi reputaciju grada kulture, a prepoznat je i kao centar alternativne muzičke scene u Crnoj Gori. Nakon što Budva nije ostvarila titulu, odgovor na pitanje koji grad može biti sledeći kandidat Crne Gore za titulu EPK se sam nametnuo. Kulturna scena grada je poslednjih godina počela da oživljava, kulturni sadržaji se sve više diverzifikuju, broj manifestacija je porastao, a tradicionalne manifestacije uspostavile su preduslove za održivo funkcionisanje. Izdvajanja za kulturu od strane Opštine rastu iz godine u godinu, a procenat izdvajanja u odnosu na ukupni budžet Opštine jedan je od većih u Crnoj Gori (8,14% u 2022. i, 7,72% 2023. godini).

Proces kandidature je od samog početka tekao bez poteškoća, uz uključenost i podršku svih ključnih činilaca na lokalnom i nacionalnom nivou. Predsjednik Opštine Nikšić Marko Kovačević je krajem 2023. godine predložio inicijativu Skupštini Opštine Nikšić, koja je bez glasova protiv stala iza ideje, čime je demonstrirana puna politička podrška na lokalnom nivou. Ubrzo smo rad na kandidaturi formalizovali kroz otvaranje kancelarije inicijative *Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture u Inovaciono preduzetničkom centru Tehnopolis*, koji je kao jedan od važnih partnera na projektu, u saradnji sa Opštinom Nikšić obezbjedio neophodne prostorne resurse za rad projektne kancelarije.

Preduslov za uspjeh EPK projekta je najšira moguća inkluzivnost, i participacija svih predstavnika kulturne scene, ali i civilnog sektora i svih zainteresovanih građana. Primarni cilj kancelarije *Nikšić 2030 EPK* je

Foto: predstavljanje inicijative na Podgoričkom sajmu knjiga

upravo - da bude otvoreni prostor gdje svi mogu da se informišu o tome šta je EPK, predlože svoje projekte i doprinesu svojim znanjem, savjetima i kreativnošću. U proteklim mjesecima u Kancelariji je svoje ideje predstavilo više stotina pojedinaca, organizacija i udruženja iz Nikšića, ali i čitave Crne Gore.

Pripadnici različitih društvenih grupa su direktno uključeni u koncipiranje projekta, kao i u kreiranje strategije razvoja publike. Mapirali smo ključne izazove, prepreke i potencijale kulturne scene. Paralelno sa ovim procesom, Opština Nikšić pokrenula je i proces donošenja lokalnog *Programa razvoja kulture*, koji je jedan od formalnih preduslova za dobijanje titule, i koji će osigurati održivost planiranih aktivnosti.

Koncept kandidature Nikšića osmišljen je sa idejom da se specifični identitet grada stavi u širi, evropski kontekst. Tražili smo u kulturi grada, načinu života i nasljeđu, one elemente koji mogu danas biti relevantni na evropskom nivou. U temelju prvog urbanističkog plana Nikšića, koji je izradio čuveni trogirski arhitekta Josip Slade, leži zamisao grada koji se radijalno otvara gradeći simetrično organizovan prostor po mjeri čovjeka, po uzoru na poznate evropske gradove koji imaju ovaj sistem prostorne organizacije.

Inspirisana Sladeovim planom, vizija projekta *Nikšić 2030* zasnovana je na ideji grada koji je otvoren za nove ideje i koncepte, otvoren za sve različitosti i otvoren

za uspostavljanje novih i obnavljanje starih veza. Grad shvaćen kao *trg* – prostor za susret, komunikaciju i povezivanje. Povezujemo se sa bogatim evropskim kulturnim nasljeđem na našem prostoru, sa prirodom koja nas okružuje i kojoj pripadamo, ali i sa savremenim inovativnim praksama. Povezujemo se i međusobno u okviru zajednice, povezujemo se sa drugim gradovima, sa regionom. I na kraju, povezujemo se sa Evropom.

U susret Evropskoj prestonici kulture razvijamo saradnju sa drugim gradovima širom Evrope, naročito gradovima EPK i kandidatima za titulu EPK. U godini u kojoj se kandidujemo za titulu EPK u kategoriji gradova iz *non-EU zemalja* (2030), EPK gradovi iz EU će biti jedan grad iz Belgije i jedan grad sa Kipra. Sa radnim timovima iz svih ovih gradova naš tim je u redovnoj komunikaciji, kako bi razvili zajedničke projekte i pomogli jedni drugima u ovom procesu, već u prvoj fazi kandidature.

Projekat Nikšić 2030 EPK predviđa balansiran kulturni program tokom čitave godine koji će uključiti različite oblike umjetničkog izražavanja, participativne kulturne programe koji uključuju građane kao izvođače a ne samo pasivne posmatrače, kao i inovativne projekte u oblasti kulture koji su zasnovani na rekoncipiranju Nikšića kao centra *kreativnih(!)* industrija. Planiran je i niz pripremnih aktivnosti u periodu od 2026-2029.

Foto: Predstavnici radnih timova EPK kandidata za 2030. na zajedničkom sastanku na Kipru

Foto: Radionica sa srednjoškolicima

godine, koje su namjenjene podizanju kapaciteta i pripremi infrastrukture u susret 2030. godini, kada će Nikšić tokom 365 dana biti jedna od najvažnijih tačaka na kulturnoj mapi Evrope.

Relevantne institucije na nacionalnom nivou pružile su podršku projektu, na čelu sa Ministarstvom kulture i medija, a nadamo se da ćemo u što skorijem periodu dobiti i formalnu podršku od strane Vlade, koju Evropska komisija očekuje od nas kao garanciju održivosti inicijative. Inicijativu je podržao i predsjednik Skupštine Crne Gore Andrija Mandić. Povodom Dana Evrope, kandidatura Nikšića je predstavljena i u okviru manifestacije „Evropski đir“ koju organizuje Ministarstvo evropskih poslova uz podršku Delegacije Evropske Unije.

Ključni cilj projekta je maksimizacija benefita EPK u čitavoj zemlji, pa je tako projekat Nikšić 2030 EPK usmjeren na kulturne djelatnike, organizacije i publiku iz čitave Crne Gore. Krajem ove godine će biti poznato da li je Nikšić ušao u drugi krug takmičenja. Ukoliko to bude slučaj, očekuju nas još intenzivnije aktivnosti tokom 2025. godine, kada se priprema finalna aplikacija.

DUE MARI: DIGITALNIM ALATIMA DO PUTNIKA KOJI TRAGAJU ZA AUTENTIČNIM ISKUSTVIMA

Autor: Stefan BULATOVIĆ, Ministarstvo evropskih poslova

Koncept idealnog putovanja posljednjih godina doživljava značajne promjene. Umjesto ustaljenih ruta i tradicionalnih obilazaka, turisti sve više žele da istražuju područja van utabanih staza. Oni su danas u potrazi za ponudom koja zadovoljava njihovu znatiželju i interesovanja, a u tome se sve više oslanjaju na digitalne tehnologije.

Prepoznajući ove trendove, institucije iz Crne Gore, Italije i Albanije udružile su snage i odlučile da osmisle inovativne turističke proizvode usmjerene na digitalnu promociju regije Južnog Jadrana i sjevernog Jonskog mora, kao i na zajedničku valorizaciju prirodnih i kulturnih bogatstava ovog područja. To im je omogućio tematski projekat DUE MARI, koji je podržan kroz Interreg IPA program prekogranične saradnje Italija – Albanija – Crna Gora 2014-2020, koji sufinansira Evropska unija.

„Naša zamisao bila je da region duž Jadranskog i Jonskog mora povežemo u jedinstvenu destinaciju kako bismo zadovoljili potrebe sve većeg broja putnika koji žele aktivan odmor i autentične lokalne doživljaje, daleko od mjesta prema kojima gravitira većina posjetilaca“, za Eurokaz objašnjava **Maja Kovačević** iz Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera Crne Gore, koje je bilo nosilac ovog projekta u sklopu ranijeg Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma.

Pored crnogorskog ministarstva nadležnog za oblast turizma, partneri na projektu bili su i Nacionalna turistička organizacija Crne Gore, Ministarstvo turizma i životne sredine Albanije, Regija Pulja, Regija Molize i društvo INNOVAPUGLIA S.p.A. Ukupna vrijednost

projekta iznosila je 5,2 miliona eura, od čega su 85% bespovratna sredstva Evropske unije.

Ključno postignuće projekta je zajednička digitalna platforma **Due Mari**, na kojoj je predstavljeno više od 600 prirodnih i kulturnih znamenitosti u italijanskim regijama Pulja i Molize, Albaniji i Crnoj Gori.

Prema riječima Kovačević, partneri iz tri države su mapirali svoje ključne lokalitete prirodne i kulturne baštine i postavili ih na virtualnu interaktivnu platformu, kojoj korisnici lako mogu pristupiti i tako osmisliti svoje putovanje.

„Kada je riječ o Crnoj Gori, na platformi se nalazi 160 lokaliteta iz svih opština. Platforma omogućava posjetiocima virtuelnu šetnju kroz predjele širom Crne Gore. Za svaki lokalitet je dat i kratak informativni tekst, a sadržaj je dostupan na engleskom i crnogorskom jeziku. Takođe, napravljene su i tri rute od ponuđenih lokaliteta, po jedna koja predstavlja južnu, centralnu i sjevernu regiju, kao miks različitih atrakcija koje vrijedi posjetiti“, kaže Kovačević.

Zahvaljujući ovoj platformi, brojne manje poznate prirodne i kulturne atrakcije iz cijele Crne Gore postale su dostupne domaćim i inostranim putnicima, koji tako

imaju priliku da saznaju nešto više o potencijalnim mikro-destinacijama, ali samo do mjere da ih zainteresuju i motivišu da ih posjete.

Zabojsko jezero kod Mojkovca, Meandri Čehotine, Vezirova džamija u Gusinju, nekropola Žugića Bare na Durmitoru, Manastir Vavedenja Presvete Bogorodice na Žanjicama i Tivatska solila samo su neki od lokaliteta koji se obično ne nalaze u turističkim prospektima o Crnoj Gori, a predstavljaju vrijedne djelove kulturne i prirodne baštine naše zemlje.

Pored njih, na platformi se nalaze i lokaliteti sa Liste svjetske baštine UNESCO-a, kao što su stari grad Kotor, zamak Berat u Albaniji, osmougaoni zamak Castel del Monte u Pulji, kao i antičko rimsko pozorište Teatro Tempio di Pietrabbondante u regiji Molize.

Osim digitalne platforme, tokom projekta je izrađena i replika prese iz Štamparije Crnojevića i drugi autentični namještaj koji je u funkciji prese. U saradnji sa Ministarstvom kulture i medija, koji je bio pridruženi partner na projektu, replika prese i namještaj dati su na upravljanje Narodnom muzeju na Cetinju i sada su izloženi u Biljardi.

Manastir Vavedenja Presvete Bogorodice. Foto: DUE MARI

Replika prese iz Štamparije Crnojevića. Foto: DUE MARI

Kako navodi Kovačević, partneri iz Crne Gore su željeli da od kulturno-istorijskog nasljeđa naprave prepoznatljiv turistički proizvod.

„Ovo je posebno važno budući da, prema podacima Svjetske turističke organizacije, 4 od 10 turista putuju inspirisani upravo aspektom kulturnog turizma. Dodatno, istraživanje o stavovima i potrošnji turista u Crnoj Gori koje je sprovedla NTO potvrđuju da je preko 65% ispitanika tokom boravka u Crnoj Gori razgledalo kulturne znamenitosti, uključujući muzeje, galerije i izložbe“, dodaje ona.

Partneri su posvetili značajnu pažnju i promociji projekta. Izdvaja se zajednička publikacija na engleskom jeziku pod nazivom 'Due Mari Route It', u kojoj su prikazani brojni kulturni i prirodni lokaliteti u Italiji, Albaniji i Crnoj Gori. Pored toga, partneri iz Crne Gore su za svaku opštinu od video materijala snimljenih

iz vazduha izradili kratke promotivne filmove, koji su ustupljeni lokalnim turističkim organizacijama kako bi što bolje promovisale svoje turističke potencijale.

Kroz projekat su nabavljena i tri interaktivna ekrana – totema, koji su dati na upravljanje lokalnim turističkim organizacijama i postavljeni na vidljivim lokacijama u Podgorici, Kolašinu i Baru. Na njima će uskoro biti dostupni sadržaji tih lokalnih turističkih organizacija, kao i link ka svim virtuelnim šetnjama kroz odabrane lokalitete u Crnoj Gori.

Kovačević je posebno ponosna što je ministarstvo nadležno za oblast turizma pokazalo sposobnost da upravlja ovako velikim regionalnim projektom, ističući i izvrsnu saradnju koju su ostvarili sa partnerima.

„Kroz projekat DUE MARI smo potvrdili da u ovoj regiji možemo jako lijepo i efikasno da saradujemo, okupljeni oko zajedničkih prioriteta i interesa. Vjerujem da je ovo samo početak rada na boljoj turističkoj, kulturnoj i ekonomskoj povezanosti Jadransko-jonskog područja,“ zaključuje ona.

Foto: Due Mari: Meandri Čehotine

EVROPA SE OKREĆE BICIKLU KAO RJEŠENJU ZA MNOGE DRUŠTVENE PROBLEME

*Autori: Blažo Crvenica i Stefan Bulatović,
NVO Biciklo.me*

Od početka 21. vijeka, Evropa se suočava sa sve većim klimatskim, zdravstvenim i ekonomskim izazovima, koji se međusobno prepliću i usložnjavaju. Zagađenje i toplotni talasi, gojaznost i kardiovaskularne bolesti, te neobuzdana inflacija, samo su neki od problema koji negativno utiču na kvalitet života Evropljana. Ni Crna Gora nije izuzetak.

Zagađenje vazduha je jedan od gorućih problema u Crnoj Gori, a posebno zabrinjava rast emisija štetnih gasova iz saobraćaja, koji istovremeno doprinose globalnom zagrijavanju. Prema podacima UNDP iz 2021. godine, sektor saobraćaja odgovoran je za 22% emisija ugljen-dioksida (CO₂), pri čemu na drumski saobraćaj otpada čak 95% emisija. S druge strane, Crna Gora se Pariskim sporazumom obavezala da će smanjiti emisije CO₂ do 2030. godine za 35% u odnosu na baznu 1990. godinu. U sektoru saobraćaja, taj cilj će teško biti ostvaren ukoliko se nastavi kontinuirani rast upotrebe putničkih automobila, posebno imajući u vidu da su čak tri četvrtine tih vozila automobili na dizel pogon, koja najviše zagađuju vazduh.

Kada je u pitanju javno zdravlje, podaci Instituta za javno zdravlje govore da je čak 40% djece u Crnoj Gori uzrasta 7 godina gojazno. Ovo je posebno zabrinjavajuće kada se uzme u obzir da se gojaznost u djetinjstvu u većini slučajeva nastavlja i u odrasloj dobi, što se dovodi u vezu sa oboljenjima kao što su povišen krvni pritisak i dijabetes.

Na polju ekonomije, životni standard je dobrim dijelom uslovljen kretanjima na tržištu naftnih derivata, jer svaki skok cijena goriva povlači za sobom rast cijena prevoza, usluga i robe. Osim toga, Crna Gora se suočava sa nevidljivom krizom poznatom pod nazivom „transportno siromaštvo“, pa zbog nedostatka održivih alternativa poput javnog prevoza i adekvatne infrastrukture za aktivno kretanje mnogi građani kupuju i koriste automobil iz nužde, a ne radi komfora, jer im je otežan pristup osnovnim uslugama poput obrazovanja i zdravstvene zaštite.

Rješenje na dva točka

U takvim okolnostima, u Evropi se sve više prepoznaje jednostavno rješenje za mnoge kompleksne probleme savremenog društva – a to je biciklo. Benefiti korišćenja ovog prevoznog sredstva su dobro poznati: bicikliranjem se štede novac i resursi, čuva zdravlje, štiti životna sredina i osnažuje zajednica. Prema istraživanjima, ako bi prosječan čovjek samo jedno svoje putovanje automobilom dnevno zamijenio biciklom, njegov karbonski otisak bi se za godinu dana smanjio za oko pola tone CO₂, čime bi se uštedjela emisija ugljen-dioksida jednaka emisiji tokom prekookeanskog leta od Londona do Njujorka.

Brojne studije pokazuju pozitivan uticaj upotrebe bicikla na fizičko i mentalno zdravlje. Ljudi koji biciklom idu na posao imaju značajno manji rizik od razvijanja kardiovaskularnih bolesti (24%) ili karcinoma (16%) od onih koji na posao idu automobilom. Takođe, istraživanje sprovedeno u Škotskoj pokazalo je da ljudi koji na posao idu biciklom imaju značajno manji rizik od mentalnih oboljenja poput depresije.

Biciklo je dobro i za ekonomiju. Osim što je pristupačno svim slojevima društva, različite ekonomske analize pokazuju da su troškovi izgradnje biciklističke infrastrukture višestruko manji od troškova izgradnje puteva za saobraćaj motornih vozila. Uz to, analiza

danskog ministarstva saobraćaja pokazala je da svaki kilometar pređen biciklom državi donosi neto prihod od 16 centi, dok svaki kilometar pređen automobilom košta državu 15 centi, najviše zahvaljujući uštedama u oblasti zdravstvene zaštite. Dodatno, procenjuje se da upotreba bicikla svake godine donese 150 milijardi eura u državama članicama EU, ne samo u oblastima saobraćaja ili zaštite životne sredine, već i u mnogim drugim, poput industrije, zapošljavanja, zdravstvene zaštite i socijalne politike.

Strateški napori u EU

Uprkos brojnim benefitima, čini se da biciklo kod nas ali i u velikom broju drugih evropskih zemalja još uvijek nema tretman koji zaslužuje, posebno u pogledu investicija u infrastrukturu. Ipak, u Evropskoj uniji je u posljednjih nekoliko godina došlo do značajnih pomaka kada je u pitanju strateški i zakonodavni okvir, čime su stvoreni preduslovi da biciklo bude postavljeno visoko na političkoj agendi zemalja članica, ali i onih koje teže da se priključe evropskoj porodici.

Prvi odlučni koraci napravljeni su kroz Evropski zeleni dogovor (European Green Deal), gdje je posebno istaknuta uloga saobraćaja u postizanju klimatske neutralnosti do 2050. godine. Iz ovog okvira proistekla je Strategija održive i pametne mobilnosti, kojom je Evropska komisija potvrdila značaj bicikla u smanjenju zagađenja. Po uzoru na ovaj dokument, 2021. godine je predstavljena i Strategija održive i pametne mobilnosti za Zapadni Balkan, kojom je biciklo implicitno preoznato kao dio rješenja na putu ka klimatskoj neutralnosti.

Ključni momenat za političku podršku upotrebi bicikla bio je usvajanje Evropske deklaracije o biciklističkom saobraćaju početkom aprila 2024. godine, tokom belgijskog predsjedavanja Savjetu Evropske unije. Sve tri institucije EU – Evropski parlament, Evropska komisija i Savjet ministara EU potpisale su prvi zvanični dokument kojim se biciklo prepoznaje kao punopravni oblik transporta. U Deklaraciji se navodi da je biciklistički saobraćaj jedan od najodrživijih, najdostupnijih, najinkluzivnijih, najpristupačnijih i

Sa potpisivanja Evropske deklaracije o biciklističkom saobraćaju.

Foto: Belgian presidency of the Council of the EU

najzdravijih vidova prevoza i rekreacije, i ističe da je upotreba bicikla od ključne važnosti za evropsko društvo i ekonomiju. Usvajanjem ove deklaracije, institucije EU su se obavezale da će preduzeti konkretne mjere u cilju podsticanja biciklističkog saobraćaja.

Zakonodavni pomoci

Pored bezbjedne, dobro povezane, direktne i udobne infrastrukture, za podsticanje biciklističkog saobraćaja ključno je obezbijediti i odgovarajuće prostore za parkiranje bicikala. To se posebno odnosi na stambene objekte: istraživanja koja je sprovedla NVO Biciklo.me pokazuju da je, pored bezbjednosti, glavni razlog zašto ljudi ne koriste biciklo u Podgorici strah od krađe i nedostatak prostora za čuvanje bicikala u zgradama. Slični podaci dobijeni su i u mnogim drugim evropskim zemljama.

Prepoznajući ove izazove, države članice EU su 12. aprila ove godine usvojile izmjene i dopune Direktive o energetske karakteristika zgrada (EPBD), kojima su po prvi put propisani standardi za parkiranje bicikala u okviru svih novih stambenih i nestambenih objekata. Ovom direktivom se sada, između ostalog, propisuje da su investitori u obavezi da obezbijede najmanje 2 mjesta po stambenoj jedinici za parkiranje bicikala. Budući da su direktive Evropske unije pravni akti kojima se državama članicama nalaže da propisane norme prenesu u domaće zakonodavstvo, i Crna Gora će biti u obavezi da ove izmjene i dopune uvrsti u svoje propise.

Značaj biciklističkog parkinga istaknut je i u nedavno revidiranoj Regulativi Savjeta EU koja se odnosi na smjernice za razvoj trans-evropske transportne mreže (TEN-T). Između ostalog, propisano je da željezničke i autobuske stanice moraju imati adekvatne prostore za čuvanje bicikala, kako bi se više ljudi odlučilo da tzv. posljednju milju od kuće do stanice pređe biciklom. Osim toga, revidiranom regulativom su zemlje Zapadnog Balkana uključene u TEN-T mrežu, a posebno je naglašena obaveza da veći gradovi usvoje Planove održive urbane mobilnosti (SUMP).

Pogled u budućnost

Broj ljudi koji koriste biciklo u Crnoj Gori kontinuirano raste. Na to je uticala prije svega promocija ovog prevoznog sredstva na lokalnom nivou, ali i sama svijest ljudi koji uviđaju i koriste sve prednosti vožnje bicikla. Ipak, pred crnogorskim lokalnim i državnim institucijama je veliki posao. Od suštinske je važnosti da donosioci odluka, ali i stručna lica, ne posmatraju biciklo kao vid rekreacije ili zabave, već prije svega kao efikasno sredstvo za poboljšanje kvaliteta života u našim gradovima. To zahtijeva strateški pristup u planiranju prostora i saobraćaja, uravnotežen tretman svih vidova prevoza i razvoj gradova po mjeri čovjeka, sa posebnim naglaskom na dostupnost, socijalnu jednakost, zdravlje, kvalitet životne sredine i ekonomsku održivost. Biciklo može biti istinska razvojna šansa za Crnu Goru, ne samo u pogledu mobilnosti, već i u domenu javnog zdravlja, zaštite životne sredine i turizma. Ostaje da se vidi da li ćemo tu šansu znati iskoristiti.

Foto: Biciklo.me

ZAVRŠEN “EVROPSKI ĐIR”: CRNA GORA ISTINSKI NJEGUJE EVROPSKE VRIJEDNOSTI

Autorka: Mirjana IVANOVIĆ, EU4ME projekat

U maju je kroz Crnu Goru prošao đir, i to evropski, koji je pokazao kako naša država jeste dio Evrope, kako dijeli njene vrijednosti i kako treba da bude dio Evropske unije. Crna Gora je odlučila da obilježi Dan Evrope na ovakav način pa je kroz inicijativu “Evropski đir” organizovan niz kulturno-zabavnih i sportskih događaja.

Program je obuhvatio skoro 30 različitih događaja pokrivajući razne aspekte kulturnog i društvenog života, uključujući edukativne radionice, umjetničke izložbe, sportske i muzičke događaje, sve u svrhu promocije evropskog duha i zajedništva.

Manifestacije su organizovale opštine Bar, Nikšić, Kolašin, Mojkovac, Berane, Žabljak, Petnjica i Pljevlja zajedno sa Ministarstvom evropskih poslova, uz podršku Delegacije EU, u sklopu EU4ME projekta.

Biti dio Evrope je prije svega stvar vrijednosti i sistema koji se ne rađaju preko noći, već grade godinama, pa i decenijama. Upravo zato je svaki korak na našem pregovaračkom putu od neprocjenjive važnosti.

Jer, usvajanje EU vrijednosti, te strukture koja će te vrijednosti podržavati u javnoj upravi, privatnom sektoru, svim neprivrednim i drugim djelatnostima, dug je put. Ali baš na takvom jednom điru se kalimo na način da, onda kada budemo dio evropske zajednice, to bude prirodno srastanje i sasvim logičan nastavak, a ne kulturološki i svaki drugi šok.

Tu vrstu lekcije dao nam je, vjerujem, i “Evropski đir” koji je i suštinski i simbolički predstavio temeljne principe i ideale koje evropske zemlje dijele: Slobodu i demokratiju, kroz podsjećanja na slobodu izražavanja, participaciju građana i poštovanje ljudskih prava; Solidarnost i socijalnu koheziju, kroz aktivnosti u koje su bile uključene ranjive grupe kao i brojni drugi građani, te kroz insistiranje na regionalnoj zastupljenosti u toku trajanja đira; Ekološku svijest i održivost, kroz brojne ekološke akcije i razgovore u

Foto: Petnjica

pravcu održive poljoprivrede; te Kulturnu raznolikost i obrazovanje, kroz fantastičan kulturno-umjetnički program.

Brižljivo pripreman program Đira uključivao je dakle diskusije i predavanja, tokom kojih se razgovaralo o evropskim integracijama, ekonomiji, kulturi i društvenim pitanjima, te tokom kojih je omogućeno učesnicima da bolje razumiju proces pristupanja EU i njegove implikacije. Posebno izazovna bila je organizacija kulturnog programa, čiji dio su bile izložbe, tradicionalne igre i drugi sadržaji, a što je nesumnjivo doprinijelo promociji bogate crnogorske kulture i njenog mjesta u zajedničkom evropskom prostoru.

Ipak, ono što posebno raduje jeste značajan broj mladih i najmlađih sugrađana, koji su bili pravi predstavnici onoga čemu kao država težimo: ličnom i društvenom kvalitetu. Preko 2.000 učesnika iz sedam opština ne samo da su se angažovali na radionicama i ostalim događajima, već su ravnopravno i vrlo informisano diskutovali o temama kao što su tolerancija, različitost, ekologija i ljudska prava.

Ovo je bila prilika da se čuje njihov glas i da se podstakne kritičko razmišljanje. Djeca su imala priliku

da se izraze i kroz umjetnost, književnost i muziku, te da, sasvim suštinski promisle o pitanju "Šta znači biti Evropljanin?" Njihova kreativnost je inspirisala prisutne i pokazala da imaju šta da kažu i da nam sa njima sutra u EU, neće biti tijesno.

Zato je, zapravo, možda i jedna od najvažnijih poruka Đira upravo to da je EU podsticaj, krajnji cilj, ali da do njega moramo i možemo doći sopstvenim kapacitetima. Jednako kao što su naše opštine efikasno i profesionalno učestvovala u organizaciji, pokazavši time da su sposobnosti tu. Samo nam je potrebna motivacija da ih stavimo u funkciju. Đir nam je dao upravo to, podsjetivši nas da Crna Gora nije samo geografski dio Evrope, već i da zaista dijeli i živi njene vrijednosti.

Projekat "Evropski đir" u Crnoj Gori snažno je stoga potvrdio viziju da Crna Gora treba da bude dio porodice Evropske unije. Kroz raznovrsne događaje, uključujući aktivnosti sa djecom, bilo je sasvim jasno da smo već dio Evrope. Naše lokalne zajednice dobile su snažan podsticaj i istovremeno nanovo potvrdile i sopstvene kapacitete da izađu u susret zahtjevima i izazovima koji su pred njima.

Tih dana maja, EU je došla neposredno do sedam, a posredno do svakog grada u Crnoj Gori.

Ne da kaže da smo u predvorju, već da smo pred vratima.

I da je na nama da pokucamo.

© Đorđe Cmiljanić Vlada Crne Gore

Zgrada Vlade u bojama EU i CG, povodom dobijanja pozitivnog IBARa

Međuvladina konferencija, Brisel

me4 eu
eu4 me
ja za evropsku uniju
da za mene
crnogoraca

Dodjela nagrada pobjednicima Konkursa „Moj grad na putu ka EU“

Forum „Pitaj ministra!“

Okrugli sto o Nacrtu PPCG-a

Potpisivanje Memoranduma o saradnji MEP-a i lokalnih javnih emitera

Prijem povodom dobijanja pozitivnog IBAR-a

© Saša Matić Vlada Crne Gore

Proslava Dana Evrope, Podgorica

Samit Lidera ZB i EU, Kotor

MinistarSKI sastanak Plan rasta, Kotor

Dodjela nagrada pobjednicima Konkursa za najbolju novinarsku priču o procesu evropske integracije

© Đorđe Cmiljanić Vlada Crne Gore

Evropski đir u Nikšiću

EUROKAZ

Vlada
Crne Gore